

σπέρνοντας το διάχυτο ρατσισμό στην κοινωνία. Ένας στους τρεις κρατούμενους στις ελληνικές φυλακές είναι αλβανός μετανάστης. Γενικότερα, οι αλλοδαποί κρατούμενοι ανέρχονται σήμερα σε 5.253 άτομα και αποτελούν το 48% του συνόλου των κρατούμενων. Από αυτούς οι 2.668 είναι αλβανικής καταγωγής. Όσον αφορά τα αδικήματα για παραβάσεις του νόμου περί ναρκωτικών, πάλι οι μετανάστες αποτελούν την πλειονότητα (45%).

Στις γυναικείες φυλακές Κορυδαλλού • αναμένεται να λειτουργήσουν και άλλες στον Ελαιώνα θηβών, στα πλαίσια της «αποσυμφόρησης» και εγκατάστασης νέων φυλακών έξω από τα αστικά κέντρα για την ολοένα και μεγαλύτερη απομόνωση των εγκλειστων από την κοινωνία, όπως και δημιουργίας ιδιωτικών φυλακών, άμεσα συνδεδεμένων με την απλήρωτη, φυσικά εργασία του κρατούμενου- τα πράγματα είναι ακόμη χειρότερα. Το 5% των φυλακισμένων είναι γυναίκες: μητέρες που μεγαλώνουν μέσα στη φυλακή μικρά παιδιά, γυναίκες που υφίστανται σεξιστικές ταπεινώσεις (χαρακτηριστικό είναι η εξέταση που γίνεται στις κρατούμενες στον κόλπο τους μετά την επιστροφή τους από άδεια και την είσοδό τους μέσα στη φυλακή).

Ακόμη, στην Ελλάδα υπάρχει το μεγαλύτερο ποσοστό φυλακισμένων ανήλικων (αποτελούν το 6% του συνόλου των κρατούμενων). Μέσα σε δυο μόλις μήνες οι φυλακισμένοι νέοι αυξήθηκαν κατά 7 %. Η Ελλάδα κατέχει την πρώτη θέση πανευρωπαϊκά στην επιβολή των πιο υψηλών ποινών και των μεγαλύτερων σε διάρκεια προφυλακίσεων.

Σχετικά με τις ειδικές συνθήκες κράτησης, όπου πρώτη φορά λειτούργησαν για τους αγωνιστές της RAF στη δυτική γερμανία τη δεκαετία του '70 και εξαπλώθηκαν στη γαλλία (πτέρυγες Q.I.), στην ισπανία (φυλακές τύπου Fies), στην ιταλία και την τουρκία (φυλακές τύπου F), έχουμε να κάνουμε για μια φυλακή στο εσωτερικό της φυλακής, μέσω της αισθητηριακής, συναισθηματικής και πνευματικής αποστείρωσης του κρατούμενου. Κάμερες παρακολούθησης, ατομικά κελιά, υπόγεια ή ημιυπόγεια, με τεχνητό φωτισμό, η πλήρης επιτήρηση και διαχείριση του χρόνου επιφυλάσσεται στους «εχθρούς της δημοκρατίας», τους κρατούμενους της Ε.Ο. 17 Νοέμβρη εδώ και 5μιση χρόνια και του Ε.Λ.Α. στην Στ' πτέρυγα των φυλακών κορυδαλλού με κελιά υψίστης ασφαλείας να λειτουργούν στο Μαλανδρίνο, στα Τρίκαλα και στη Νιγρίτα Σερρών. Γράφει ο Γιάννης Δημητράκης, ο οποίος κρατείται στις φυλακές Μαλανδρίνου: «Η απομόνωση επιτείνει το γεγονός ότι τίποτα δεν βγαίνει προς τα έξω. Σήμερα το πρωί ήρθαν τα κανάλια και το βράδυ έφυγαν. Για να έρθει η οικογένεια του κρατούμενου χρειάζεται 4 ώρες για ένα επισκεπτήριο μισής ώρας. Άλλοι κάνουν επισκεπτήρια μια φορά το δίμηνο. Η απόσταση δυσκολεύει ή και κάνει αδύνατη την επαφή των κρατούμενων με τους δικηγόρους. Εδώ μας έχουν ως άψυχα σώματα, μας ταΐζουν ώσπου να μας ανακοινώσουν απλά τελείωσε η ποινή σου».

ΦΥΛΑΚΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Η φυλακή στοχεύει και στις συνειδήσεις όσων βρίσκονται έξω από αυτήν. Όποιος παραβιάσει την αστική νομιμότητα ζει με την απειλή του εγκλεισμού. Η εσωτερίκευση του φόβου από τους καταπιεσμένους και η κατασκευή πειθήνιων υπηκόων είναι οι προσδοκίες των κυρίαρχων. Δεν είναι τυχαίο το ιδεολόγημα της ασφάλειας και του ρατσισμού που διαχέεται στην κοινωνία για τον αποκλεισμό του «άλλου», του ξένου, του περίεργου και την καλλιέργεια του εγκληματία για τον ταξικά κατώτερο. Η ίδια η κοινωνία που γεννά το έγκλημα, οδηγεί στην απαξίωση και την απομόνωση όσους βρίσκονται μέσα στη φυλακή, ακόμη και όταν αποφυλακιστούν.

Στόχος μας είναι η ολοκληρωτική καταστροφή των φυλακών στα πλαίσια του αγώνα ενάντια στο κράτος και τον καπιταλισμό κι όχι η παροχή μερικών προνομίων στους φυλακισμένους, όπως διατείνονται οι διάφοροι υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις) Στεκόμαστε αλληλέγγυοι στον αγώνα των εξεγερμένων, όσων διατηρούν την αξιοπρέπειά τους και αγωνίζονται ενάντια στον εγκλεισμό και την καταπίεση, μέσα κι έξω από τα κελιά, με όποιο τρόπο μπορούν.

Για μια κοινωνία χωρίς φυλακές...

εισήγηση της εκδήλωσης
“η γένεση της φυλακής και το
ιδεολόγημα του εγκλεισμού
με αφορμή τις πρόσφατες
κινήσεις στις φυλακές”

που πραγματοποιήθηκε στις 22/01/2008
από το αντιεξουσιαστικό στέκι παντείου

ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΑ ΕΝΟΣ ΕΓΚΛΕΙΣΜΟΥ

Ένα κορμί βασανισμένο, συμβολικά σηματοδομένο στο ώμο ή στο πρόσωπο, το εκτεθειμένο ζωντανό ή νεκρό σώμα που επιδεικνύεται σαν θέαμα στην πλατεία κατάντικρου στο ικρίωμα, ύστερα από τη μακρόχρονη κύηση της ποινικής καταστολής αποχαιρετά τη ζοφερή τιμωρητική φιέστα • βαρυποινίτες με σιδερένια περιλαίμια, με πολύχρωμα ρούχα, με βαρύτατες σιδερένιες μπάλες στα πόδια, που ανταλλάσσουν με τον όχλο προκλήσεις, εκδηλώσεις μνησικακίας ή συνεννοχής, διάβηκαν ανεπιστρεπτί στο γέγραμ του 18ου αιώνα.

Εποχή όπου αναδιαρθρώνεται ολόκληρη η ρύθμιση της ποινικής τιμωρίας στη Δύση. Εποχή των πολυάριθμων μεταρρυθμιστικών σχεδίων • καινούργια θεωρία του Νόμου και του εγκλήματος, καινούργια δικαιολόγηση • ηθική και πολιτική του δικαιώματος της τιμωρίας • κατάργηση των παλιών διαταγμάτων • σχεδιάζονται και συντάσσονται «σύγχρονοι κώδικες». Οι πολιτειακές ανατροπές που επέφερε στην Ευρώπη η Γαλλική Επανάσταση του 1789 και το πνευματικό κίνημα του Διαφωτισμού είναι η αρχή του μίτου μιας καινούργιας ποινικής δικαιοσύνης. Βρισκόμαστε τώρα πολύ μακριά από τον χώρο των βασανιστηρίων, τον στρωμένο με τροχούς, αγχόνες, στύλους διαπόμπευσης • η πολιτεία των ποινών όπου, χιλιάδες θεατράκια έδιναν την πολύχρωμη παράσταση της δικαιοσύνης, και όπου οι τιμωρίες, φροντισμένα σκηνοθετημένες πάνω σε διακοσμητικά ικρίσματα, αποτελούσαν το διαρκές πανηγύρι του Κώδικα. Ομόφωνη φρίκη για τα βασανιστήρια και μια άμετρη λυρική επιμονή για «ανθρωπιστικές» τιμωρίες; Ηθική δικαίωση της μεταρρυθμιστικής κίνησης: το «μέτρο» και η «ανθρωπιά»;

Ας το σκεφτούμε λιγάκι. Το θεαματικό στοιχείο της τιμωρίας φθίνει σιγά σιγά επηρεαζόμενο εφεξής από κάποια αρνητική ένδειξη • και σαν να έπαυε προοδευτικά ο ρόλος της ποινικής τελετουργίας να είναι κατανοητός, αρχίζει να διαφαίνεται η υποψία πως αυτή η τελετουργία που «συμπλήρωνε» το έγκλημα, είχε κάποια ύποπτη συγγένεια με το ίδιο το έγκλημα: στην υποδήλωση της ατίμωσης τιμωρία-θέαμα αναδύεται από το ικρί-

ωμα μια συγκεχυμένη φρίκη σκεπάζοντας ταυτόχρονα και τον δήμιο και τον κατάδικο, και το δικαστή και τον εγκληματία • κι αν ακόμα ήταν πάντοτε έτοιμη να αντιστρέψει σε οίκτο ή σε δόξα το όνειδος που επιβαλλόταν στον βασανιζόμενο, μετέτρεπε κατά κανόνα σε καταισχύνη τη νόμιμη βία του δημίου και εν τέλει του βασιλιά. «Η δολοφονία, που μας την παρουσιάζουν σαν αποτρόπαιο έγκλημα, βλέπουμε να εκτελείτε εν ψυχρώ, χωρίς τύψεις» θα πει ο Ιταλός φιλόσοφος και πολιτικός Τσεζάρε Μπεκαρία στην πραγματεία του Περί αδικημάτων και ποινών που δημοσιεύτηκε το 1764, ο οποίος ειρήσθω εν παρόδω απ' τους πρώτους που καταδίκασε τα βασανιστήρια και τη θανατική καταδίκη ως επιστέγασμα της ποινικής τελετουργίας.

Η τιμωρία, λοιπόν, τείνει προς μια πιο συγκαλυμμένη πλευρά της ποινικής διαδικασίας • πράγμα που επιφέρει πολλές συνέπειες: εγκαταλείπει το πεδίο της σχεδόν καθημερινής αντίληψης για να εισχωρήσει στην περιοχή της αφηρημένης συνείδησης • η αποτελεσματικότητά της αναζητιέται στο μοιραίο της και όχι στη θεαματική της ένταση ως αποτρεπτική πρόκληση • ο υποδειγματικός μηχανισμός της τιμωρίας αλλάζει τώρα τα γρανάζια του. Όσο κι αν σκοτώνει, κι αυτή, όσο κι αν σκληρά τιμωρεί, αυτό δεν αποτελεί πια εξύμνηση της Υπέρτατης Εξουσίας προσωποποιημένης στο βασιλιά ή το μονάρχη • είναι ένα στοιχείο της, που είναι αναγκασμένη να το ανέχεται, αλλά που δύσκολα μπορεί να το προβάλλει.

Η σύγχρονη τιμωρητική δεν τολμάει να λέει πια ότι τιμωρεί τα εγκλήματα • ισχυρίζεται ότι αναμορφώνει τους εγκληματίες: το ουσιώδες της ποινής που επιβάλλουμε εμείς οι Δικαστές, μη νομίσετε πως είναι για τιμωρία • προσπαθεί να σωφρονίσει, να επανορθώσει, να «θεραπεύσει». Από δω προκύπτει το διττό

«ανθρωπιά» • και σαν να έπαυε προοδευτικά ο ρόλος της ποινικής τελετουργίας να είναι κατανοητός, αρχίζει να διαφαίνεται η υποψία πως αυτή η τελετουργία που «συμπλήρωνε» το έγκλημα, είχε κάποια ύποπτη συγγένεια με το ίδιο το έγκλημα: στην υποδήλωση της ατίμωσης τιμωρία-θέαμα αναδύεται από το ικρίωμα μια συγκεχυμένη φρίκη σκεπάζοντας ταυτόχρονα και τον δήμιο και τον κατάδικο, και το δικαστή και τον εγκληματία • κι αν ακόμα ήταν πάντοτε έτοιμη να αντιστρέψει σε οίκτο ή σε δόξα το όνειδος που επιβαλλόταν στον βασανιζόμενο, μετέτρεπε κατά κανόνα σε καταισχύνη τη νόμιμη βία του δημίου και εν τέλει του βασιλιά. «Η δολοφονία, που μας την παρουσιάζουν σαν αποτρόπαιο έγκλημα, βλέπουμε να εκτελείτε εν ψυχρώ, χωρίς τύψεις» θα πει ο Ιταλός φιλόσοφος και πολιτικός Τσεζάρε Μπεκαρία στην πραγματεία του Περί αδικημάτων και ποινών που δημοσιεύτηκε το 1764, ο οποίος ειρήσθω εν παρόδω απ' τους πρώτους που καταδίκασε τα βασανιστήρια και τη θανατική καταδίκη ως επιστέγασμα της ποινικής τελετουργίας.

φυλακές κλειστού τύπου Νιγρίτας Σερρών σε ένδειξη αλληλεγγύης στους εξεγερμένους του Απρίλη προκαλώντας σοβαρές υλικές ζημιές. Στις 4 Νοέμβρη, ημέρα πανελλαδικής δράσης ενάντια στις φυλακές πραγματοποιήθηκαν συγκεντρώσεις και πορείες σε 8 φυλακές (σε Κορυδαλλό, Βόλο, Αγ. Στέφανο, Διαβατά, Αλικαρνασσό, Γιάννενα, Κομοτηνή, Χανιά(την προηγούμενη μέρα)).

Στις 2 Δεκέμβρη πραγματοποιήθηκαν συγκεντρώσεις στις φυλακές Κορίνθου, όπου μεταφέρθηκε ο Β. Πάλλης από τις φυλακές Χίου.

Όσο εντείνεται η καταστολή ο αγώνας για ελευθερία, ο αγώνας ενάντια σε κράτος και αφεντικά θα δυναμώνει. Τόσο απ' τους μέσα όσο και απ' τα κοινωνικά κομμάτια που επιλέγουν να σταθούν δίπλα τους, ενάντια σε κάθε μορφή εγκλεισμού. Ας μην αφήσουμε κανένα όμηρο στα χέρια των εξουσιαστών.

Η θέση της φυλακής στη σύγχρονη εποχή

Στην εποχή της ολομέτωπης επίθεσης κράτους και κεφαλαίου, η φυλακή • αυτός ο απάνθρωπος μηχανισμός που αντικατέστησε τα σωματικά βασανιστήρια • έβαλε στόχο το μυαλό. Ο απόλυτος και ο πιο σκληρός εγκλεισμός είναι παρόν. Το ίδιο και η επιτήρηση της καθημερινότητας και ολόκληρης της υπόστασης του κρατούμενου. Η φυλακή κατασκευάστηκε σύμφωνα με τους γνωστούς ισχυρισμούς για να καταπολεμηθεί το έγκλημα, τους παραβάτες των νόμων που απειλούν την ιδιοκτησία των νομοταγών πολιτών.. η συντριπτική πλειοψηφία των φυλακισμένων εκτίει ποινή για αδικήματα που σχετίζονται με την ιδιοκτησία (κλοπή, ληστεία) όπως και ανήκουν στις κατώτερες οικονομικές τάξεις. Η φυλακή λοιπόν είναι ένας ταξικός και εξουσιαστικός μηχανισμός. Λένε ότι οι “κακοί” είναι μέσα στη φυλακή. Εμείς θα λέγαμε ότι οι φτωχοί είναι στη φυλακή. Το σύστημα του κοινωνικού ελέγχου στοχεύει, πρωτίστως, στους οικονομικά ασθενέστερους και σε αυτούς που αντιμάχονται με όλα τα μέσα το όλο εξουσιαστικό σύστημα εκμετάλλευσης και καταπίεσης. Με την ύπαρξη της φυλακής, και μόνο, διεξάγεται ένα διαρκές έγκλημα. Στοιβάζονται άνθρωποι σε μικροσκοπικά κελιά, ταξινομημένοι και διαιρεμένοι! Έχουμε να κάνουμε κυριολεκτικά με αποθήκες ανθρώπων που αναπαράγουν, στη χειρότερη μορφή τους, τα χαρακτηριστικά μιας κοινωνίας ταξικά δομημένης και αλλοτριωμένης.

ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΜΕΣΑ ΣΤΙΣ ΦΥΛΑΚΕΣ

Μετά τις πρόσφατες εξεγέρσεις του Απρίλη του 2007 σχεδόν στις περισσότερες φυλακές της χώρας, οι ίδιοι οι κρατούμενοι μίλησαν για τον εαυτό τους και αυτά που καθημερινά υφίστανται: ξυλοδαρμοί εξευτελισμοί, οι θάνατοι και οι “αυτοκτονίες” μέσα στις φυλακές (από το 1998 μέχρι το 2007, σύμφωνα με τα επίσημα και αμφισβητήσιμα στοιχεία του υπουργείου Δικαιοσύνης, έχουν πεθάνει 377 κρατούμενοι μέσα στη φυλακή), ταπεινώσεις, συνεχείς έλεγχοι, στερήσεις αδειών, κακή διατροφή και τραγικές ελλείψεις σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, στέρηση στην επικοινωνία με τον έξω κόσμο, ελάχιστος προαυλισμός και ατελείωτες ώρες μέσα στα σκοτεινά κελιά, όπου στοιβάζονται συνήθως οι διπλάσιοι και τριπλάσιοι κρατούμενοι από όσους χωράνε, τη σεξουαλική στέρηση, τα παιδαρχικά, την απομόνωση και τις μεταγωγές που φορτώνει ο κρατικός μηχανισμός σε όσους αντιστέκονται και εξεγείρονται.

Ειδικότερα, μπορούμε να μιλήσουμε για τον υπερπληθισμό στις ελληνικές φυλακές: από το 1995 ως σήμερα ο πληθυσμός μέσα στις φυλακές διπλασιάστηκε. Η Ελλάδα κατέχει την 20ή θέση μεταξύ 165 χωρών όσον αφορά την πληρότητα των φυλακών. Σύμφωνα με στοιχεία του ίδιου του υπουργείου Δικαιοσύνης για το 2007, ο συνολικός πληθυσμός των ελληνικών φυλακών ανέρχεται σε 11.000 κρατούμενους. Το μισό περίπου αυτών των κρατούμενων βρίσκεται εκεί για παραβάσεις του νόμου περί ναρκωτικών. Χρήστες οι περισσότεροι, άρρωστοι άνθρωποι που χρήζουν βοήθειας, κλείνονται στα μπουντρούμια των φυλακών, χωρίς προγράμματα απεξάρτησης, σε αντίθεση με τους μεγαλοέμπορους, οι οποίοι εάν βέβαια συλληφθούν, αποφυλακίζονται σχεδόν αμέσως. Την τελευταία τριετία μόνο, καταγράφηκαν επίσημα 168 θάνατοι μέσα στις φυλακές, στην πλειονότητά τους λόγω χρήσης ναρκωτικών ουσιών.

Οι μετανάστες της γης οι κολασμένοι- ανήκουν σε εκείνη την κατηγορία ανθρώπων για τους οποίους οι κυρίαρχοι έχουν φροντίσει για τον πλήρη έλεγχο και εκμετάλλευσή τους, απομονώνοντάς τους και

νους της Δ' πτέρυγας πίσω στα κελιά ενώ στη Γ' πτέρυγα συντάσσεται λίστα αιτημάτων. Το βράδυ με μια γελοία πρόφαση απόδρασης, μπαίνουν μέσα οι μπάτσοι και ξυλοκοπούν άγρια κρατούμενους που μέχρι τότε αρνούσαν να μπουκωθούν στα ΚΕΛΙΑ ΤΟΥΣ. Αποδεικτικό στοιχείο, ότι το νοσοκομείο των φυλακών γεμίζει τραυματίες. Την αλληλεγγύη τους δείχνουν η Ε.Ο. 17Ν και Ε.Λ.Α. από τη ΣΤ' πτέρυγα (λευκά κελιά) ξεκινώντας αποχή συσσιτίου. Η εκδικητικότητα και κτηνωδία του κράτους δεν αργεί να φανεί με απαγόρευση επισκεπτηρίων (συγγενών και δικηγόρων) και την απομόνωση των αναρχικών συντρόφων Ν. Κουνταρδά και Β.Στεργίου όπως και άλλων κρατούμενων.

Στις κλειστές φυλακές Τρικάλων, Κομοτηνής και στις Δικαστικές φυλακές Χανίων, Λάρισας και Διαβατών περίπου 200 άτομα απέχουν απ' το συσσίτιο ως ένδειξη αλληλεγγύης. Στα Τρίκαλα διαμαρτύρονται και αναδεικνύουν ζητήματα όπως: τη βιαιότητα των φυλάκων, τον υπερπληθυσμό, την έλλειψη ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, τις γενικά απάνθρωπες συνθήκες κράτησης. Στην Κομοτηνή προσπαθούν να ανέβουν στην ταράτσα των φυλακών.

Αργά το βράδυ καταστέλλεται από τα ΜΑΤ με τις γνωστές μεθόδους (ξυλοδαρμοί, δακρυγόνα κτλ). Στο Ναύπλιο επίσης 100 περίπου άτομα απέχουν απ' το συσσίτιο και αρνούνται να μπουκωθούν στα κελιά. Ακόμα στις δικαστικές φυλακές Κέρκυρας 250 άτομα στις 5 από τις 8 πτέρυγες απέχουν απ' το συσσίτιο και αρνούνται να μπουκωθούν στα κελιά τους. Λίγο αργότερα ακολουθεί βίαιη καταστολή από τις δυνάμεις των ΜΑΤ. Τέλος στο πρεβαντόριο κρατούμενων Αμφισσας, οι εξεγερμένοι καταστρέφουν τους τοίχους του αναρρωτηρίου με αποτέλεσμα το απόγευμα να μεταχθούν 50 στον Κορυδαλλό.

Τετάρτη 25 Απρίλη

Για 3η μέρα πάνω από 400 κρατούμενοι παραμένουν στις ταράτσες παρά τις αντίξοες συνθήκες. ΜΑΤ και ΕΚΑΜ έχουν περικυκλώσει τη φυλακή. Δεν επιχειρούν άμεσα να μπουκωθούν λόγω της αποφασιστικότητας που δείχνουν οι εξεγερμένοι. Τελικά μπαίνουν ΜΑΤ και ΕΚΑΜ, καταλαμβάνουν τις 9 από τις 10 πτέρυγες και βάζουν τους κρατούμενους βίαια στα κελιά τους. Ωστόσο κάποιοι κρατούμενοι είναι ακόμα στην ταράτσα. Την ίδια μέρα 400 κρατούμενοι στις κλειστές φυλακές Αλικαρνασσού (στο Ηράκλειο) αρνούνται να μπουκωθούν στα κελιά τους, ξεκινούν αποχή συσσιτίου, προκαλούν καταστροφές στις εγκαταστάσεις με αυτοσχέδιο οπλισμό. Ανεβασμένοι στις ταράτσες φωνάζουν για καλύτερες συνθήκες κράτησης και συνυπογράφουν τα αιτήματα που συντάχθηκαν σε άλλες φυλακές. Στο ειδικό κατάστημα σωφρονισμού νέων Βόλου, 60 άτομα κάνουν στάση, ανάβουν φωτιές και φωνάζουν συνθήματα. Με την απειλή των ΜΑΤ επανέρχεται η τάξη. Το ίδιο στις φυλακές Νεάπολης Λασιθίου και στις φυλακές Χανίων

Την Πέμπτη 26 Απρίλη καταπνίγεται και η τελευταία εξέγερση μετά από μια νύχτα βίαιης καταστολής με ξυλοδαμούς, δακρυγόνα, χειροβομβίδες κρότου-λάμψης κ.α. Όμως η κατασταλτική επιχείρηση του κράτους δεν τελειώνει εκεί, με τη λήξη της εξέγερσης. Συνεχίζεται μέχρι σήμερα, με διάφορα κατασταλτικά μέτρα. Μεταγωγές κρατούμενων, ξυλοδαρμοί, πειθαρχικά, απομονώσεις κ.α. Στόχος δεν είναι μόνο η εκδίκηση, αλλά και η τρομοκρατία όσων δεν σκύβουν το κεφάλι, όσων αγωνίζονται για αξιοπρέπεια και ελευθερία. Και να είναι σίγουροι όλοι αυτοί που αγωνίζονται, που αντιστέκονται, που διεκδικούν αξιοπρέπεια, που παλεύουν για ελευθερία δεν ήσαν, δεν είναι και δεν θα είναι ποτέ μόνοι. Γιατί όσο υπάρχει ένας άνθρωπος στη φυλακή κανένας άνθρωπος δεν θα είναι ελεύθερος. Θα μας βρίσκουν πάντα μπροστά τους δίπλα στους εξεγερμένους του χθες, του σήμερα και του αύριο.

Η αλληλεγγύη δε φυλακίζεται. Την πρώτη κιόλας μέρα της εξέγερσης πραγματοποιήθηκε διαδήλωση συντρόφων ως ένδειξη συμπαράστασης στο Γ. Δημητράκη αλλά και σε όλους τους εξεγερμένους. Η πορεία πέρασε απ' το σπίτι του προέδρου της δημοκρατίας Παπούλια και διαλύθηκε στην πλατεία εξαρχείων. Την επόμενη μέρα, πορεία διαμαρτυρίας διοργανώνει η Πρωτοβουλία για τα Δικαιώματα των Κρατούμενων έξω από το Α.Τ. Ομόνοιας. Ακολούθησε ένα πλήθος ενεργειών όπως πορείες σε διάφορες πόλεις, πορείες στις φυλακές, μοίρασμα κειμένων, μικροφωνικές, κλεισίματα δρόμων. Πιο συγκεκριμένα: συγκεντρώσεις και πορείες στις φυλακές Διαβατών, Αγ. Στεφάνου, Αλικαρνασσού, Βόλου, Μαλανδρινού, παρεμβάσεις σε Θεσσαλονίκη, Μυτιλήνη, Λάρισα. Επιθέσεις στα πολιτικά γραφεία του Παπαληγούρα και Βουλγαράκη, στο 5ο Α.Τ. στα εξάρχεια κ.α. Στις 10 Ιούνη τοποθετείται βόμβα στις νεόχτιστες

η ανθρώπινη κατάσταση δεν ενοχοποιείται, είναι ο άνθρωπος ο οποίος είναι υπεύθυνος για την κατάσταση

αυτό σύστημα προστασίας που η δικαιοσύνη έχει εγκαταστήσει ανάμεσα σ' αυτήν και στην ποινή που επιβάλλει • απελευθερώνεται έτσι από τη βαριά δυσφορία, με ένα γραφειοκρατικό καταχώνιασμα της ποινής. Μια τεχνική της βελτίωσης απωθεί, στην ποινή, την αυστηρή εξιλέωση του αμαρτήματος, και απαλλάσσει τους δικαστές από το αισχρό επάγγελμα της επιβολής τιμωρίας.

Τί συμβαίνει όμως, σ' αυτό το μεταίχμιο της ποινικής διαδικασίας, με την κυοφορία της τιμωρίας πάνω στον κατάδικo; Πού αποβλέπει πλέον αυτή η ίδια η πρακτική της τιμωρίας αν όχι στην διαπόμπευση του σώματος του καταδίκου και στην δημόσια στηλίτευση του εγκλήματος; Αν το ποινικό σύστημα, με την πιο αυστηρή του μορφή, δεν στρέφεται πια στο σώμα, τότε πάνω σε τί εγκαθιστά την επιβολή του;

Ο στιγματισμός καταργείται στην Γαλλία το 1832 και στην Αγγλία το 1834. Η εξαφάνιση των βασανιστηρίων μπορεί να θεωρηθεί «κεκτημένη» γύρω στα 1830-1848. Σταδιακά η πρακτική της τιμωρίας γίνεται πιο σεμνή. Στην εποχή του Διαφωτισμού, ο άνθρωπος δεν αντιτάσσεται στη βαρβαρότητα του βασανιστηρίου σαν στοιχείο θετικής γνώσης, αλλά σαν ακρότατο όριο του Δικαίου: θεμιτό όριο του δικαϊώματος κολασμού. Όχι όριο όπου πρέπει να φτάσει η Δικαιοσύνη αν θέλει να μεταβάλλει τον άνθρωπο, αλλά όριο που πρέπει να το αφήσει άθικτο αν θέλει να τον σεβαστεί. Noli me tangere. Το σώμα δεν πρέπει να αγγίζεται, ή τουλάχιστον, το λιγότερο δυνατό, και γίνεται μια προσπάθεια να αγγίζεται κάτι που δεν είναι το σώμα αυτό καθαυτό. Θα μας πουν: η φυλάκιση, η κάθειρξη, τα καταναγκαστικά έργα, το κάτεργο, η απαγόρευση διαμονής, η εκτόπιση • που όλα τους κατέχουν τόσο σημαντική θέση στα σύγχρονα ποινικά συστήματα • είναι και αυτές «σωματικές» ποινές: σε αντίθεση με το πρόστιμο, επιδρούν και άμεσα μάλιστα πάνω στο σώμα. Αλλά η σχέση τιμωρία-σώμα δεν είναι ταυτόσημη μ' εκείνη των βασανιστηρίων στην τιμωρία-θέαμα. Το σώμα κατέχει εδώ τη θέση του οργάνου ή του διάμεσου: η τιμωρία μετατρέπεται από μια τέχνη αβάσταχτων σωματικών ταλαιπωριών, σε μια διαβάθμιση της στέρησης των δικαιωμάτων συλλαμβάνοντας το σώμα μέσα σ' ένα σύστημα καταναγκασμού και στέρησης, υποχρεώσεων και απαγορεύσεων • αν επεμβαίνουν πάνω στο σώμα με την κάθειρξη, την αναγκαστική εργασία, αυτό γίνεται για να στερήσουν το άτομο από μίαν ελευθερία που θεωρείται ταυτόχρονα και δικαίωμα και αγαθό.

Η απάντηση λοιπόν φαίνεται να εγγράφεται στην ίδια την ερώτηση. Αν δεν απευθύνεται λοιπόν στο σώμα, απευθύνεται στην ψυχή. Τη σωματική ποινή που χρησιμοποιούσαν ως τώρα με πάθος για να εξασφαλιστεί ο εξιλασμός, πρέπει τώρα να τη διαδεχτεί μια τιμωρία που να επιδρά βαθύτερα, στην καρδιά, στη σκέψη, στη θέληση, στο θυμικό. Οι παλιοί μέτοχοι της λαμπρής ποινικής γιορτής, το σώμα και το αίμα, παραχωρούν τη θέση τους σε ένα καινούργιο πρόσωπο ή μάλλον προσώπειο • μια τραγωδία τελείωσε • μια κωμωδία αρχίζει, με σκοτεινές σιλουέτες, με φωνές χωρίς πρόσωπο, με ανεξιχνίαστες οντότητες.

Qu'etais-je au siècle dernier:

je ne me retrouve qu'aujourd'hui.

Plus de vagabonds, plus de guerres vagues.

La race inférieure a tour couvert – le peuple, comme on dit,

la raison; la nation et le science.

Ποιός ήμουν τον περασμένο αιώνα;

Μόνο στο σήμερα αναγνωρίζω τον εαυτό μου.

Ούτε τυχοδιώκτες πια ούτε τυχοδιωκτικοί πόλεμοι.

Τα επισκίασαν όλα οι παρακατιανοί – ο λαός, όπως λένε,

ARTHUR RIMBAUD ορθός λόγος • το έθνος και η επιστήμη.

Απ' την αρχή κιόλας του σύγχρονου ποινικού συστήματος, η αλήθεια είναι πως το να τιμωρείς δεν είναι, απλά και μόνο να μεταβάλλεις μια ψυχή. Και πρώτα απ' όλα η υποκατάσταση των αντικειμένων, όχι η μετατόπιση των ίδιων των εγκλημάτων αλλά η ιεράρχηση της σοβαρότητάς τους, τα περιθώρια επιείκειας, αυτό που ήταν ανεκτό στην πράξη κι εκείνο που ήταν νόμιμα επιτρεπτό • όλα αυτά μεταβλήθηκαν ευρύτατα τα τελευταία διακόσια χρόνια. Και δεν είναι αυτό το πιο σημαντικό φαινόμενο. Βαθιές αλλαγές σημειώνονται στο ίδιο το αντικείμενο «έγκλημα». Με το όνομα «έγκλημα» ή «πλημμέλημα», δικάζονται, βέβαια, πάντοτε νομικά αντικείμενα προσδιορισμένα από τον Κώδικα, αλλά δικάζονται επίσης και πάθη, ένστικτα, διαστροφές, μη προσαρμογές, επιδράσεις περιβάλλοντος ή αποτελέσματα κληρονομικότητας • τιμωρούνται επιθετικές πράξεις, αλλά και η ίδια η επιθετικότητα • τιμωρούνται δολοφονίες, που είναι όμως και παρορμήσεις ή πόθοι. Θα μας πούνε: δεν είναι αυτά που δικάζονται • αν τα επικαλούμαστε, είναι για να εξηγηθούν τα υπό εκδίκηση γεγονότα, και για να καθοριστεί ως ποιο σημείο ενυπάρχει στο έγκλημα η βούληση του υποκειμένου. Ανεπαρκέστατη απάντηση.

Διότι είναι ακριβώς αυτά • αυτές οι σκιές πίσω από τα στοιχεία της υπόθεσης • που στ' αλήθεια δικάζο

στους μουχλιασμένους τοίχους, ενάντια στην πείνα, ενάντια στο ξύλο. Αλλά υπήρξαν και εξεγέρσεις ενάντια στις πρότυπες φυλακές, στα ηρεμιστικά, στην απομόνωση, ενάντια στα ιατρικά ή εκπαιδευτικά συστήματα. Εξεγέρσεις ενάντια στην εξαθλίωση, αλλά και ενάντια στην άνεση, ενάντια στους φύλακες, αλλά και ενάντια στους ψυχιάτρους. Αφορμή για όλες αυτές τις συζητήσεις και τις εξεγέρσεις, για όλες τις αναπολήσεις και τις βίαιες επικρίσεις, είναι, βέβαια, αυτά τα μικρά, τα ασήμαντα υλικά πράγματα. Ελεύθερος είναι ο καθένας να τις ερμηνεύσει σαν τυφλές διεκδικήσεις, ή να υποψιάζεται ξένες επιρροές. Επρόκειτο όμως για εξεγέρσεις ενάντια στο ίδιο το σώμα της φυλακής. Επρόκειτο και για εξεγέρσεις ενάντια στην επιστημονική «αντικειμενοποίηση» των ατόμων • εκείνη των παιδαγωγών, των εγκληματολόγων, των ψυχολόγων, των ψυχιάτρων. Γι' αυτές τις πολιτικές επενδύσεις του σώματος θέλουμε να αφηγηθούμε εδώ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

{1} Μισέλ Φουκώ «Επιτήρηση και τιμωρία Η γέννηση της φυλακής». Μτφρ. Καίτη Χατζηδημητρίου • Ιουλιέττα Ράλλη. Αθήνα 2005.

{2} •• «Η μικροφυσική της εξουσίας. Μτφρ. Λίλα Τρουλινού. Αθήνα 1991.

{3} Arthur Rimbaud «Μια εποχή στην κόλαση». Μτφρ. Χριστόφορος Λιοντάκης. Αθήνα 2004.

ΟΙ ΕΞΕΓΕΡΣΕΙΣ ΤΩΝ ΦΥΛΑΚΩΝ ΤΟΥ 2007...ΕΝΑ ΧΡΟΝΙΚΟ

Δεν χρειάζεται συγκεκριμένη αφορμή για να ξεσπάσει η οργή. Οι καθημερινοί εξευτελισμοί και ταπεινώσεις, ο υπερπληθυσμός, οι ελάχιστες ώρες προαυλισμού, η απουσία ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και οι όλο και περισσότερες κρατικές δολοφονίες είναι αρκετά. Στις **23 Απρίλη του 2007**, με αφορμή λοιπόν τον ξυλοδαρμό του αναρχικού Γ. Δημητράκη, από σωφρονιστικό υπάλληλο, στις φυλακές κλειστού τύπου Μαλανδρινού, έρχεται η πρώτη αυθόρμητη αντίδραση από τους συγκρατούμενους του. 100 άτομα κάνουν την αρχή από τη Β' πτέρυγα, αλλά πολύ γρήγορα η εξέγερση εξαπλώνεται στις επόμενες πτέρυγες. Οι εξεγερμένοι φτάνουν τους 440, ανεβαίνουν στις ταράτσες και ανάβουν φωτιές. Γράφεται ένα υπόμνημα με τα αιτήματά τους το οποίο δίνεται στις αρχές. Μετανάστες και ντόπιοι, όλοι από τα χαμηλά κοινωνικά στρώματα.

ΤΑ ΑΙΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΕΞΕΓΕΡΜΕΝΩΝ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ ΤΟΥ ΜΑΛΑΝΔΡΙΝΟΥ

1. Πλήρης κατάργηση των πειθαρχικών ποινών με την δυνατότητα που δίνει ο νόμος 2776 μονομερώς.
2. Να μειωθεί στα 12 χρόνια το όριο εκτιμώμενης ποινής για άνευ όρων απόλυση σε περίπτωση ισόβιας κάθειρξης.
3. Να μειωθεί η διάταξη περί έκτισης 3/5 της ποινής σε 3/7 για όλα τα αδικήματα ακόμα και για όσα αφορούν την ισχύουσα νομοθεσία περί ναρκωτικών την οποία θεωρούμε απαράδεκτη και εξοντωτική.
4. Υποχρεωτική εφαρμογή των ευεργετημάτων της άδειας, αναστολής και γενικότερα όσων μέτρων βοηθούν την ομαλή επανένταξη του κρατούμενου στην κοινωνία. Απαιτούμε την κατάργηση της υπάρχουσας διαδικασίας εξέτασης του Κρατούμενου για το αν πληροί τις προϋποθέσεις (όχι τις τυπικές) αλλά αυτές που το 3μελές συμβούλιο της φυλακής θεωρεί κατά την κρίση του ότι πρέπει να έχει ώστε να του χορηγηθεί το αντίστοιχο, κατά περίπτωση ευεργέτημα.
5. Υποχρεωτικό δικαίωμα στην εργασία για όλους τους κρατούμενους. Για τις ελαφριές εργασίες να καθιερωθούν τα 31 μεροκάματα και για τις βαριές/ τεχνικές εργασίες τα 45 μεροκάματα σε όλων των τύπων τα σωφρονιστικά καταστήματα.
6. Να μειωθεί το όριο προφυλάκισης με ανώτατο δείκτη τους 12 μήνες. Να τερματιστούν άμεσα οι αβίαστες προφυλακίσεις ώστε να επέλθει και αποσυμφόρηση των φυλακών η οποία θα ωφελήσει και τις δύο πλευρές
7. Όσοι αλλοδαποί επιθυμούν να εκτίσουν την ποινή στην χώρα τους το αίτημά τους να γίνεται δεκτό

ας, προπάντων όμως σε ορισμένους ευαίσθητους χώρους, όπου η υπακοή και η πειθαρχία θεωρούνται *sine qua non*: στις φυλακές των κρατουμένων, στα σχολεία των μαθητών, στα άσυλα των φρενοβλαβών, στους χώρους απασχόλησης των εργαζομένων. Ο Διαφωτισμός που ανακάλυψε τις ελευθερίες, εφεύρε και τις πειθαρχίες.

Η ΦΥΛΑΚΗ

Αλλά ας επανέλθουμε και πάλι στη φυλακή. Το γεγονός ότι η φυλάκιση θα μπορούσε, όπως σήμερα, να καλύψει ολόκληρο τον χώρο της τιμωρίας, είναι μια ιδέα που οι μεταρρυθμιστές του 18ου αιώνα δεν ήταν δυνατόν να συλλάβουν την εποχή εκείνη. Αυτοί που κλέβουν, φυλακίζονται αυτοί που βιάζουν, φυλακίζονται κι αυτοί που σκοτώνουν, επίσης. Τhoutέστιν, η μεταρρύθμιση προς μια πιο συγκαλυμμένη πλευρά της ποινικής δικαιοσύνης πρέπει να ερμηνευθεί σαν μια στρατηγική για την αναδιάρθρωση της κολαστικής εξουσίας, σύμφωνα με μέθοδοι που την καθιστούν πιο ομαλή, πιο δραστική, πιο σταθερή και πιο αποτελεσματική. Η τιμωρία-θέαμα αντικαθίσταται τώρα με μια τεράστια περιφραγμένη, περίπλοκη και ιεραρχημένη αρχιτεκτονική, που εντάσσεται στο σώμα του κρατικού μηχανισμού. Έχουμε δηλαδή μια ολότελα διαφορετική υλικότητα, μια ολότελα διαφορετική φυσική της εξουσίας, έναν ολότελα διαφορετικό τρόπο ζωής του ανθρώπινου σώματος. Μεταξύ του εγκλήματος και της επιστροφής στη νομιμότητα, η φυλακή θα αποτελέσει «ένα χώρο ανάμεσα σε δύο κόσμους», τόπο κατάλληλο για τις ατομικές μεταμορφώσεις που θα επαναφέρουν στο Κράτος τους υπηκόους που είχε χάσει, μια και το απομονωμένο κελί πλέον οφείλει να εξασφαλίσει τη διαδικασία της ανασύστασης του ατόμου ως υποκειμένου δικαίου, με την ενίσχυση των σημειωτικών συστημάτων και των παραστάσεων που αυτά θέτουν σε κυκλοφορία: αναμετάδοση μορφών εξαναγκασμού και πειθαναγκασμού (ωράρια, υποχρεωτικές κινήσεις, τακτικές δραστηριότητες, μοναχικός στοχασμός, εργασία μαζί με άλλους, σιωπή κ.α.)

Εκείνο δηλαδή που επιχειρείται να ανασυγκροτηθεί με αυτήν την νέα μέθοδο είναι μια διπλή σύσταση: να ανασυγκροτηθεί το νομικό υποκείμενο του κοινωνικού συμβολαίου, ή να διαπλαστεί ένα πειθήνιο υποκείμενο, υποταγμένο στη γενική και ταυτόχρονα λεπτομερέστατη μορφή της εξουσίας. Η ποινική μεταρρύθμιση κομίζοντας «γλαύκας εις Αθήνας» το κατορθώνει στην απλή μορφή της «στέρησης της ελευθερίας», σε μια κοινωνία όπου η ελευθερία «θεσμοθετήθηκε» σαν «φυσικό δικαίωμα του ανθρώπου» από τον Διαφωτισμό. Η απώλεια της ελευθερίας έχει λοιπόν για όλους την ίδια αξία όσο έχει και η αναγνώρισή της. Επιπλέον επιτρέπει την ακριβή ποσοτική επιβολή της ποινής, σύμφωνα με μια χρονική διάρκεια. Στερώντας τον χρόνο απ' τον κατάδικο, η φυλάκιση φαίνεται να εκφράζει συγκεκριμένα την ιδέα ότι η παράβαση έχει παραβιάσει, πέρα από το θύμα, την κοινωνία ολόκληρη. Πραγματικότητα οικονομικο-ηθική ενός ποινικού συστήματος που αξιολογεί την τιμωρία σε μέρες, σε μήνες, σε χρόνια και που επιβάλλει ποσοτικές αντιστοιχίες αδικημάτων-χρομικής-διάρκειας. Από εδώ προέρχεται και η τόσο κοινή, η τόσο κατάλληλη για την λειτουργία της τιμωρίας έκφραση, ότι φυλακίζεται κανείς για να «ξεπληρώσει το χρέος του στην κοινωνία». Η κοινωνία που ξαναβρίσκει τους νόμους της (επανατοποθετημένοι δίπλα στο κακούργημα), έχασε τον πολίτη που τους είχε παραβιάσει. Αφενώς, ο εγκληματίας, στιγματισμένος σαν κοινός εχθρός, και που όλοι έχουν συμφέρον να τον καταδιώξουν, τίθεται έξω από το κοινωνικό συμβόλαιο, χάνει την ιδιότητα του πολίτη, και εμφανίζεται σαν να εμπεριέχει κάτι από την αγριότητα της φύσης □ εμφανίζεται ως ο κακούργος, το τέρας, ίσως ο τρελός, ο άρρωστος, και αργότερα ο «ανώμαλος». Ως τέτοιος, θα περιέλθει μια μέρα στον τομέα της επιστημονικής αντικειμενοποίησης, και θα του επιβληθεί η αντίστοιχη «θεραπεία». Αφετέρου, η ανάγκη να καταμετρηθούν, από τα έσω, τα αποτελέσματα της κολαστικής εξουσίας, επιβάλλει τακτικές παρέμβασης αναφορικά με όλους τους εγκληματίες, πραγματικούς ή ενδεχόμενους: η οργάνωση ενός προληπτικού σχεδίου, ο υπολογισμός των συμφερόντων, η διάδοση αναπαραστάσεων και σημάτων, η εδραίωση ενός κλίματος βεβαιότητας και αλήθειας, η προσαρμογή των ποινών σε παραλλαγές όλο και πιο λεπτές • όλα αυτά οδηγούν επίσης σε μια αντικειμενοποίηση των εγκληματιών και των εγκλημάτων.

Η φυλακή είναι «φυσική», όπως και «φυσική» είναι, στην κοινωνία μας, η χρησιμοποίηση του χρόνου για να καταμετρηθούν οι ποινές. Και η φυλακή γίνεται πρόθυμα αποδεκτή αφού, εγκλείοντας, αναμορ

αυθόρμητες εξεγέρσεις ενάντια στην πείνα, ενάντια στο ξύλο. Αλλά υπήρξαν και εξεγέρσεις ενάντια στις πρότυπες φυλακές, στα ηρεμιστικά, στην απομόνωση, ενάντια στα ιατρικά ή εκπαιδευτικά συστήματα. Εξεγέρσεις ενάντια στην εξαθλίωση, αλλά και ενάντια στην άνεση, ενάντια στους φύλακες, αλλά και ενάντια στους ψυχιάτρους. Αφορμή για όλες αυτές τις συζητήσεις και τις εξεγέρσεις, για όλες τις αναπολήσεις και τις βίαιες επικρίσεις, είναι, βέβαια, αυτά τα μικρά, τα ασήμαντα υλικά πράγματα. Ελεύθερος είναι ο καθένας να τις ερμηνεύσει σαν τυφλές διεκδικήσεις, ή να υποψιάζεται ξένες επιρροές. Επρόκειτο όμως για εξεγέρσεις ενάντια στο ίδιο το σώμα της φυλακής. Επρόκειτο και για εξεγέρσεις ενάντια στην επιστημονική «αντικειμενοποίηση» των ατόμων • εκείνη των παιδαγωγών, των εγκληματολόγων, των ψυχολόγων, των ψυχιάτρων. Γι' αυτές τις πολιτικές επενδύσεις του σώματος θέλουμε να αφηγηθούμε εδώ.

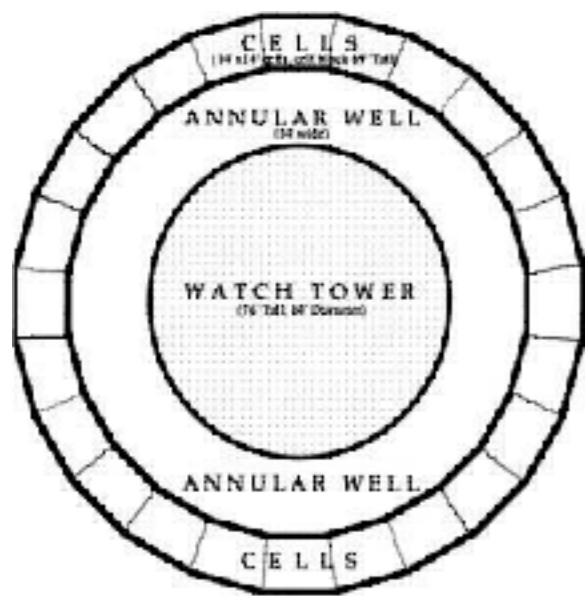
φώνοντας, καθυποτάσσοντας, αναδημιουργεί, εντείνοντας κάπως, όλους τους μηχανισμούς που υπάρχουν ήδη στο κοινωνικό σώμα. Η φυλακή: στρατώνας κάπως αυστηρός, σχολείο χωρίς επιείκεια, зоφερό εργαστήρι • αλλά, ουσιαστικά τίποτα το ποιοτικά διαφορετικό. Η φυλακή ως παιδαγωγικός μηχανισμός, πρέπει να είναι εξαντλητικός ασχολούμενος με όλες τις όψεις του ατόμου, με τη σωματική εκγύμνασή του, την κλίση του για εργασία, την καθημερινή του συμπεριφορά, την ηθική στάση, τις ικανότητές του • πολύ περισσότερο από το σχολείο, το εργαστήρι ή το στρατό, που υπονοούν πάντα κάποια εξειδίκευση • είναι «παν-κλαδική».

Ο ΠΑΝΟΠΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΗΣ ΠΕΙΘΑΡΧΙΑΣ

Κοινό χαρακτηριστικό της ως μοντέλο σωφρονισμού είναι ο αναλογικός κατακερματισμός των εγκλειστών στον χώρο της φυλακής, με τέτοιο τρόπο ώστε η απομόνωσή τους να επιτυγχάνει την επαναπροσαρμογή όχι τόσο απ' την επιβολή ενός κοινού νόμου, αλλά από το τι υπαγορεύει στο άτομο η ίδια του η συνείδηση, όπου ολομόναχη στο κελί της βρίσκει την ευκαιρία να διαφωτίσει το άτομο • το άτομο να αντικρίσει τον εαυτό του με κατασιγασμένα τα πάθη του και μακριά από τον κόσμο που τον περιτριγυρίζει, ακούει μόνο την φωνή της συνείδησής του. Και ένα ολόκληρο καθεστώς από τιμωρίες και ανταμοιβές που δεν είναι απλώς ένας τρόπος να γίνεται σεβαστός ο κανονισμός της φυλακής, αλλά και να αποδεικνύεται αποτελεσματική η δράση της φυλακής πάνω στους κρατούμενους.

Η φυλακή, χώρος εκτέλεσης της ποινής, είναι ταυτόχρονα και χώρος παρατήρησης των τιμωρημένων ατόμων, γνώσης του κάθε κρατούμενου, γνώσης της συμπεριφοράς του, των βαθύτερων τάσεών του, της προοδευτικής του βελτίωσης • οι φυλακές πρέπει να θεωρούνται χώρος διαμόρφωσης για μια κλινική γνωριμία των καταδίκων • ο παραβάτης του νόμου μετατρέπεται έτσι σε αντικείμενο εφικτής γνώσης. Πράγμα που προϋποθέτει δύο ουσιαστικούς μηχανισμούς. Πρώτα απ' όλα ο φυλακισμένος πρέπει να μπορεί μόνιμα να παρακολουθείται • πρέπει να καταγράφονται και να ταξινομούνται οι διαπιστώσεις που τον αφορούν. Πώς γίνεται αυτό;

Γίνεται επιτακτική η εφαρμογή ενός ολοκληρωτικού ελέγχου στα πρότυπα του «Πανοπτικόν» του Τζέρε-

μι Μπένθαμ • ταυτόχρονη επιτήρηση και παρατήρηση, βεβαιότητα και γνώση, ατομικοποίηση και συνολικό άθροισμα, απομόνωση και διαφάνεια • αποκτώντας με τη φυλακή τον προνομιούχο χώρο της πραγματοποίησής του. Το Πανοπτικόν έγινε, γύρω στα 1830-1840, το αρχιτεκτονικό πρόγραμμα των περισσότερων σχεδίων φυλακής. Στην περιφέρεια, ένα δακτυλιοειδές οικοδόμημα • στο κέντρο, ένας πύργος • ο πύργος αυτός έχει μεγάλα παράθυρα που βλέπουν προς το εσωτερικό του δακτυλίου • το περιφερειακό οικοδόμημα διαιρείται σε κελιά, που το καθένα τους διαπερνά ολόκληρο το πάχος του οικοδομήματος • τα κελιά έχουν δύο παράθυρα • το ένα τους βλέπει προς τα μέσα και αντιστοιχεί σ' ένα από τα παράθυρα του πύργου • το άλλο δίνει προς τα έξω, και αφήνει το φως να διαπερνά το κελί πέρα για πέρα. Φτάνει έτσι να τοποθετηθεί ένας επιτηρητής στον κεντρικό πύργο, και σε κάθε κελί να κλειστεί ένας τρελός, ένας άρρωστος, ένας κατάδικος, ένας εργάτης ή ένας μαθητής. Το πανοπτικό αυτό

σύστημα δημιουργεί μονάδες χώρων που επιτρέπουν την αδιάκοπη παρακολούθηση και την άμεση αναγνώριση. Κοντολογίς, αντιστρέφεται η μέθοδος του «μπουντρουμιού» • ή μάλλον, από τις τρεις λειτουργίες του • εγκλεισμός, στέρξη του φωτός και απόκρυψη • παραμένει μονάχα η πρώτη και καταργούνται οι δύο άλλες. Το άπλετο φως και το βλέμμα του επιτηρητή συλλαμβάνουν περισσότερα απ' ό,τι το σκοτάδι που, στο κάτω-κάτω προστάτευε. Η ορατότητα είναι μια παγίδα.

Μια φυλακή-μηχανή με εξατομικευμένα κελιά που θα προσφέρονταν στην ορατότητα, όπου ο κρατούμενος θα παγιδευόταν και με ένα κεντρικό σημείο απ' όπου μια μόνιμη παρακολούθηση θα μπορούσε να ελέγχει και τους φυλακισμένους και το προσωπικό. Μάλιστα, προσφέρεται η ψευδαίσθηση στους επιτηρούμενους της συνεχούς παρακολούθησής τους ανεξάρτητα αν υφίσταται κάθε στιγμή ή όχι. Η επιτυχημένη εφαρμογή του πανοπτικού συστήματος στην αρχιτεκτονική των φυλακών, το κατέστησε πρόσφορο και για άλλες μορφές δημόσιας χωροθέτησης, όπως στα εργοστάσια, τα σχολεία, τα στρα-

τόπεδα, τα νοσοκομεία, τα ψυχιατρεία κ.λπ. Άπειρα παραδείγματα κτηρίων, που από νοσοκομείο έγιναν φυλακή και από φυλακή σχολείο: χαρακτηριστικό ημεδαπό παράδειγμα είναι και οι φυλακές της Αίγινας, όπου επί Ιωάννη Καποδίστρια λειτούργησε σαν ορφανοτροφείο, στη συνέχεια σαν στρατόπεδο για να μεταβληθεί εν τέλει σε φυλακή. Η τοποθέτηση λοιπόν «υπό παρατήρηση» είναι η φυσική προέκταση μιας δικαιοσύνης που την έχουν κατακλύσει οι παιδαγωγικές μέθοδοι και οι διαδικασίες της εξέτασης. Το γεγονός ότι οι φυλακή με τα κελιά της, με τις τακτές της χρονολογίες, την υποχρεωτική εργασία, τα όργανα επιτήρησης και καταγραφής, με τους δεξιότητες της σε ζητήματα εφαρμογής των κανονισμών, που μεταλλάζουν και πολλαπλασιάζουν τα καθήκοντα του δικαστή, έγινε το σύγχρονο όργανο του ποινικού συστήματος, δεν πρέπει να εκπλήσσει. Τί το εκπληκτικό αν η φυλακή μοιάζει με τα εργοστάσια, με τα σχολεία, τους στρατώνες, με τα νοσοκομεία • που όλα τους μοιάζουν με φυλακές;

Τουτέστιν, αυτή η διάδοση του πανοπτικού συστήματος • με αιχμή του δόρατος τον έλεγχο και την επιτήρηση • πρόκειται για μια προσπάθεια να εφαρμοστούν οι μηχανισμοί της εξουσίας που πλαισιώνουν την ζωή των ατόμων • για μια προσαρμογή και μια τελειοποίηση των μηχανισμών ενός συστήματος που ασχολείται μ' αυτά και επιτηρεί την καθημερινή τους συμπεριφορά, την ταυτότητά τους, τη δραστηριότητά τους, τις φαινομενικά ασήμαντες κινήσεις τους.

Η κοινωνία μας δεν είναι λοιπόν η κοινωνία του θεάματος, αλλά της επιτήρησης • κάτω από την επιφάνεια των εικόνων, τα σώματα πολιορκούνται σε βάθος • πίσω από τη μεγάλη αφαίρεση της ανταλλαγής, συνεχίζεται το εξονυχιστικό και συγκεκριμένο ντρεσάρισμα των χρήσιμων δυνάμεων • τα κυκλώματα της επικοινωνίας είναι τα υποστυλώματα μιας σώρευσης και ομοκέντρωσης της γνώσης • η εναλλαγή των σημάτων σηματοδοτεί τα αγκυροβόλια της εξουσίας. Στο έργο αυτό, η πειθαρχία έχει να λύσει ορισμένα προβλήματα, τα οποία η παλιά οικονομία της εξουσίας δεν ήταν αρκετά εξοπλισμένη για να αντιμετωπίσει. Μπορεί να μειώσει την «α-χρησιμότητα» των μαζικών φαινομένων: να περιορίσει εκείνο που σε μια πολλαπλότητα την καθιστά πολύ λιγότερο ευμεταχείριστη από μια μονάδα • να περιορίσει αυτό που αντιτίθεται στη χρησιμοποίηση του καθενός από τα στοιχεία της και του αθροίσματός τους • να περιορίσει όλα όσα, μέσα σ' αυτή την πολλαπλότητα, απειλούν να εκμηδενίσουν τα πλεονεκτήματα του μεγάλου αριθμού • γι' αυτό και η πειθαρχία παγιώνει • ακινητοποιεί ή ρυθμίζει τις κινήσεις • διαλύει τις συγχύσεις, τις πυκνές συναθροίσεις στις άστατες μετακινήσεις, τις υπολογισμένες κατανομές. Οφείλει ακόμα να τιθασεύσει όλες τις δυνάμεις που σχηματίζονται με αφετηρία την ίδια τη συγκρότηση μιας οργανωμένης πολλαπλότητας • οφείλει να εξουδετερώσει τα φαινόμενα αντι-εξουσίας που γεννά η ίδια η πολλαπλότητα, και που συνιστούν αντίσταση στην εξουσία, η οποία θέλει να της επιβληθεί: συμώσεις, εξεγέρσεις, αυθόρμητες οργανώσεις, συνασπισμοί • κάθε τι που μπορεί να υπάγεται στις οριζόντιες συζεύξεις. Γι' αυτό και τα παιδαγωγικά συστήματα χρησιμοποιούν διαδικασίες κάθετου διαχωρισμού, ότι εφαρμόζουν, ανάμεσα στα διάφορα στοιχεία του ίδιου επιπέδου, φράγματα όσο το δυνατόν πιο αδιαπέραστα, ότι καταρτίζουν πυκνότατα ιεραρχημένα δίκτυα • κοντολογίς, ότι αντιτάσσουν στην εγγενή και αντίπαλη δύναμη της πολλαπλότητας τη μέθοδο της σταθερής και εξατομικευμένης πυραμίδας.

QUOD ERAT DEMONSTRANDUM!

Κλείνοντας, η φυλακή μπορεί ίσως να τιμωρεί την εγκληματικότητα, είναι όμως, απλώς η φυσική συνέχεια • δεν είναι τίποτα παραπάνω από μια ανώτερη βαθμίδα, η ακραία κατάληξη μιας σειράς προσπαθειών ελέγχου του συνόλου της καθημερινής ζωής στη σύγχρονη κοινωνία. Είναι η αιχμή του δόρατος της τεχνολογίας της εξουσίας πάνω στο σώμα, στα γύρω, στην επιφάνεια, στο εσωτερικό του με την επιβολή κάποιας εξουσίας που ασκείται πάνω σ' εκείνους που τιμωρούνται • και γενικότερα, πάνω σ' εκείνους που επιτηρούνται, που τιθασεύονται και αναμορφώνονται, πάνω στους τρελούς, στα παιδιά, στους μαθητές, στους αποικισμένους, πάνω σ' εκείνους που τους καθηλώνουν σ' ένα μηχανήμα παραγωγής και ελέγχονται σε όλη τη διάρκεια τη ζωής τους. Το γεγονός ότι αυτά είναι το επιστέγασμα μιας σειράς προσπαθειών ελέγχου των ατόμων, μας το διδάσκει πολύ περισσότερο η τωρινή κατάσταση παρά η ιστορία.

Στη διάρκεια των τελευταίων χρόνων, εξεγέρσεις στις φυλακές σημειώθηκαν λίγο πολύ παντού, σ' όλο τον κόσμο. Γερμανία, Ιταλία, Ηνωμένες Πολιτείες, Ελλάδα (με πρόσφατες της εξεγέρσεις του Απρίλη του 2007 στο Μαλανδρίνο, με αλυσιδωτές εκρήξεις και στις υπόλοιπες της χώρας). Οι σκοποί τους, τα συνθήματά τους, οι εξελίξεις τους παρουσιάζουν συνειδητές και ασυνείδητες πλευρές. Πρόκειται για εξεγέρσεις ενάντια σε σωματικές ταλαιπωρίες που χρονολογούνται από έναν και περισσότερο αιώνα: ενάντια στο κρύο, ενάντια στην αποπνικτική ατμόσφαιρα και στον ανθρώπινο συνωστισμό, ενάντια

η ανθρωπότητα δεν είναι τίποτα παραπάνω από μια ανώτερη βαθμίδα, η ακραία κατάληξη μιας σειράς προσπαθειών ελέγχου του συνόλου της καθημερινής ζωής στη σύγχρονη κοινωνία. Είναι η αιχμή του δόρατος της τεχνολογίας της εξουσίας πάνω στο σώμα, στα γύρω, στην επιφάνεια, στο εσωτερικό του με την επιβολή κάποιας εξουσίας που ασκείται πάνω σ' εκείνους που τιμωρούνται • και γενικότερα, πάνω σ' εκείνους που επιτηρούνται, που τιθασεύονται και αναμορφώνονται, πάνω στους τρελούς, στα παιδιά, στους μαθητές, στους αποικισμένους, πάνω σ' εκείνους που τους καθηλώνουν σ' ένα μηχανήμα παραγωγής και ελέγχονται σε όλη τη διάρκεια τη ζωής τους. Το γεγονός ότι αυτά είναι το επιστέγασμα μιας σειράς προσπαθειών ελέγχου των ατόμων, μας το διδάσκει πολύ περισσότερο η τωρινή κατάσταση παρά η ιστορία.